

ex. 86

28 februari 1977

LEVEN IN LICHTINGDIENST

EXTRADICTIONELE BEWIS

no. 3/77

Januari 1977

OPMERKINGEN

1. Indien geadresseerden ten behoeve van de onder hun commando gestelde eenheden en/of opleidingen gebruik worden te maken van gegevens die in dit rapport zijn vervat, dient met deze gegevens de nodige voorzichtigheid te worden betracht.
2. In geen geval mag over de gegevens van dit rapport melding worden gemaakt tegenover niet-leven van de Nederlandse krijgsmacht.
3. In het geval dat in dit rapport vervatte gegevens door een geadresseerde zijn verwerkt in een cursus, waaraan tevens buitenlandse officieren deelnemen, dient terzake contact te worden opgenomen met hoofd M.R.I.D. o.g. 301-02 M.R.D.
4. De geadresseerden dienen slechts zes opeenvolgende geadresseerde uitgaven aan te houden. Bij ontvangst van een zevende dient de oudste uitgave te worden vernietigd onder indiening van een proces-verbaal aan het hoofd M.R.I.D.
5. Indien een geadresseerde één of meer uitgaven wenst aan te houden dient hij dat schriftelijk mede te delen aan het hoofd M.R.I.D.

84 d) H I B - 11/1 '79 vern.

85 H IV - vern.

86 H V

87 H I ~~18/1~~ 18/1 '79 vern.

88 Markt [redacted]
ter wise 3 1/2 '78 vern - l. 13

89 II - I l - IV ¹ _{restant van l. 13}

90 H III - H V D - vern

91 I A ^{5/4} / mechanis ID - IF

92 IC - IE - SFA vern

93 H Mand vern. 2

DISTRIBUTIELIJST

ex.nr.

d) MINDEF/CDS. —		1	7/478 vern
d) CHEF STAF (KM) IKG - 9/1178		2	
CMS tevens voor: PLV CMS		3	vern. 2
CHEF KAB. CMS-BDZ	ter visie		
SC PLANNEN tevens voor: HBUORG		4	27/678 vern. 8
HBUPLANNEN			
HBU TECHNIEK, WAPEN TECHNIEK EN VEILIGHEID	ter visie	5	vern. 24/3/77
d) HBUVERB tevens ter visie SC OPERATIËN/VOMLD - 21/3'78 vern		6	
d) HBULU/HBUTAKTIEK		7	9/2'78 vern.
d) HBUOPS - 17/3'78 vern.		8	
d) DIR. IERSTAFSCHOOL		9	7/10'77 vern.
d) DIR. PERSONEEL KM/HBUPLANNERS 17/8'77 vern.		10	
DIR. MATERIEEL KM tevens voor: HCOFINMAT - 18/6'77 vern -		11	en 12
HMAPCOMSYS			
d) RMO - 11/4'78 vern.		13	
d) MARAT [REDACTED]		14	25/10'77 vern
d) MARAT [REDACTED]		15	23/9'77 S.B
d) MARAT [REDACTED] 26/1'78 vern.		16	
d) MARAT [REDACTED]		17	22/3'78 vern
CKMARS tevens t.b.v. C 1-AGGP en C W-INFCIE		18	t/m 20
d) CZMNA d.t.v. SOI - 17/3'78 -	d) DGB/CKD 4/10'77	21	vern.
CZMNEB d.t.v. HDGB	vern. ecc. 18 en ex 19		
CZMNEB/SOI	op 26/1'77	22	t/a
CZMND	d) DGB/CKD 27/4'78 vern. 20	23	
CZMLD	vern.	24	
CZM RIJNHOND		25	
CZM TEXEL		26	
CZM IJMOND		27	
CZM SCHELDE		28	
COZDNEB		29	
t.b.v. in dienst zijnde onderzeeboten		30	t/m 35
COZDNEB		36	
CFREGRON		37	
HVBS		38	t/a
COPSCHOOL	d) HDGB CZMNEB vern. 12/6'77	39	en 42
CHARKAZ ERFPRINS		40	en 41
HANTAK		43	t/a
CMVKV d.t.v. OI		44	t/a
CMVKK tevens voor CVSQ		45	en 46
t.b.v. de daarvoor in aanmerking komende schepen		47	
CAVCS		48	t/m 69
CMBEFLOT 1		70	
CMBEFLOT 3		71	
CVSQ 320		72	
CVSQ 321		73	
CVSQ 2		74	
CVSQ 860		75	
VOKIN		76	
HDGB		77	
d) COORD. INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN - 18/4'78 vern		78	
d) ELAMID - 4/4'78 vern		79	
d) HLUID		80	
d) HPLV		81	19/6'78 vern.
EWKC		82	31/3'78 vern
BU INL		83	t/a
		84	t/m 90 93

d) via HDGB CZMNEB 27/8'78 vern.
 verns. 23 t/m 37 - 39 t/m 43 - 45 t/m 78

INLICHTINGENRAPPORT no. 1/77

JANUARI 1977

	<u>blz.</u>
<u>INHOUDSOPGAVE</u>	
DISTRIBUTIELIJST	i
INHOUDSOPGAVE	ii
EVALUATIE DER INLICHTINGEN	iii
<u>HOOFDSTUK 1 - DIVERSE ONDERWERPEN</u>	
 - WARSCHAU-PAKT MARITIEME ONTWIKKELINGEN EN AKTIVITEITEN IN DE TWEDE HELFT VAN 1976	1 - 22
 - RECENTE INFORMATIE MET BETREKKING TOT DE ELEKTRONISCHE DREIGING	23 - 24
 - DE ZUID-ATLANTISCHE OCEAAN, TWISTPUNT DER GROTE MOGENDHEDEN	25 - 30
<u>HOOFDSTUK 2 - SOVJET MARITIEME AKTIVITEITEN</u>	
 - DE ATLANTISCHE OCEAAN	31 - 33
 - DE MIDDELLANDSE ZEE	33 - 35
 - DE INDISCHE OCEAAN	35
 - SOVJET MARINE LUCHTMACHT AKTIVITEITEN	36
<u>HOOFDSTUK 3 - KARAKTERISTIEKEN VAN SOVJET COMBATTANTEN EN HULPSCHEPEN</u>	
 - KIEV-KLASSE (CVSG)	37 38 - 40

EVALUATIE DER INLICHTINGEN

Bij het evalueren (graderen) van de waarde van de ontvangen inlichtingen stelt men de betrouwbaarheid van de bron vast en bepaalt vervolgens de waarschijnlijke juistheid van het bericht zelf.

Reliability of the source

- A = completely reliable
- B = usually reliable
- C = fairly unreliable
- D = not usually reliable
- E = unreliable
- F = reliability cannot be judged.

Accuracy of the information

- 1 = confirmed by other sources
- 2 = probable true
- 3 = possible true
- 4 = doubtfully true
- 5 = improbable true
- 6 = truth cannot be judged.

HOOFDSTUK 1

DIVERSE ONDERWERPEN

WARSCHAU-PAKT MARITIEME ONTWIKKELINGEN EN AKTIVITEITEN IN DE TWEEDE HELFT VAN 1976

SOVJET KOOPVAARDIJ EN VISSERIJ

Koopvaardij

1. ● De kwantitatieve groei van de Sovjet koopvaardij zet zich onverminderd voort, hetgeen onder andere tot uitdrukking komt in de grote aantallen scheepsbouworders welke de Sovjet Unie heeft uitstaan bij veelal Oost-Europese werven; nog immer ambieert de Sovjet Unie niet de schepen met grote tot zeer grote tonnages.
2. ● De Sovjet Unie heeft haar "cruise" markt niet of nauwelijks uitgebreid. Tijdens de verslagperiode zijn geen nieuwe of tweedehands schepen aan de Sovjet koopvaardijvloot toegevoegd.
3. ● Gebleken is dat dagelijks 700 tot 800 Sovjet koopvaardij-schepen "en route" zijn op meer dan 60 lijndiensten over de gehele wereld. Het aandeel van de Sovjet Unie in de "World Maritime Trade" wordt op ongeveer 16% geschat.
4. ● Een nieuwe ontwikkeling voor de Sovjet koopvaardij is de bestelling bij een Finse werf van twee Sea-Bee type vrachtschepen. Deze schepen laden en lossen drijvende containers zonder dat gebruik behoeft te worden gemaakt van de gebruikelijke laad- en losfaciliteiten in een haven. De inpasbaarheid van dit type schip bij militaire operaties wordt hoog aangeslagen.

Visserij

5. ● De groei van de Sovjet visserijvloot komt het beste tot uiting bij een overzicht van de te verwachten groei in tonnage, dit, gezien de bestellingen die thans uitstaan voor schepen met in doorsnede grotere tonnages t.b.v. de Sovjet visserijvloot.

6. In navolging van diverse Westerse landen heeft de Sovjet Unie onlangs aangekondigd dat zij een visserijzône van 200 zeemijlen in de kustwateren zal gaan aanhouden; voor de uitvaardiging van een decreet hielden de Russen vast aan een 12-mijls zône voor de visserij. Tevens is de Sovjet Unie de mening toegedaan dat Sovjet visserij de mogelijkheid moet krijgen binnen de visserijzône van een ander land te vissen als de vis in dat gebied door het betreffende land niet wordt gebruikt.

SOVJET SCHEEPSBOUW TECHNISCHE ONTWIKKELINGEN

7. Inleiding

De onderstaande beschouwing beoogt een overzicht te geven van de belangrijkste ontwikkelingen op Sovjet marine scheepsbouwgebied die zich recentelijk hebben voorgedaan, en hun mogelijke relatie tot verwachtbare ontwikkelingen in de komende 5 jaren. Teneinde de benadering zo schematisch mogelijk te houden is het overzicht als volgt ingedeeld:

- punt 2 : grote oppervlakte schepen
- punt 3 : onderzeeboten
- punt 4 : kleine oppervlakte schepen
- punt 5 : overige vaartuigen
- punt 6 : diverse onderwerpen.

8. Grote oppervlakte schepen

a. CVSG KIEV-klasse

- (1) De meest in het oog springende ontwikkeling welke zich gedurende 1976 heeft voorgedaan is de "maiden deployment" van de eerste eenheid van de KIEV-klasse, genaamd "KIEV". Ogenschijnlijk om te voldoen aan de bepalingen van de Montreux Conventie, regelende de passage van oorlogsschepen door de Turkse Straten, werd dit schip bij de uitdeclaratie aangekondigd als een "BPK" (zijnde een grote onderzeebootbestrijdings kruiser). Merkwaardig genoeg lijkt het schip in de Sovjet marine zelf de aanduiding "RK" (Raket Kruiser) te voeren, een aanduiding welke laatstelijk was toegekend aan de KYNDA-klasse CG. In Westelijke kringen wordt het schip veelal als een vliegekampschip aangeduidt, hetgeen echter onjuist is.
- (2) Het is duidelijk dat deze veelvoud van aanduidingen grote verwarring kan stichten bij de beoordeling van de taak en inzet van dit schip. Zeer waarschijnlijk echter moet men ervan uitgaan dat in de basis

de KIEV-klasse is ontworpen rond de batterij van SS-N-12 "surface-to-surface" geleide wapen lanceerinrichtingen en bijbehorend magazijn, die is opgesteld in het voorste gedeelte van het schip. De toevoeging van alle overige wapensystemen was waarschijnlijk ondergeschikt aan deze hoofdbewapening, terwijl men binnen het raam van het kruiserontwerp heeft getracht aan de luchtcomponent zoveel mogelijk inhoud en gestalte te geven.

- (3) Wellicht toont de einduitvoering zoals deze zich thans voordoet het uiteindelijke compromis dat ontstaan is na een zware strijd binnen de opperste leiding van de Sovjet Unie over het nut en de betaalbaarheid van zeer grote oppervlakte schepen in het algemeen en dat van "echte" vliegkampschepen in het bijzonder. Duidelijk is in ieder geval dat men tot het besef geraakt is dat ook in de moderne zeeoorlogvoering zeer grote oppervlakteschepen onmisbaar zijn gezien hun grote magazijn capaciteit, veelvoud aan wapensystemen, groot incasseringsvermogen en groot elektrisch vermogen. De verschijning van de KIEV levert voor de Westerse wereld vermoedelijk het signaal dat thans op de tekenborden de ontwerpen staan van de volgende twee typen oppervlakte schepen:

- (a) grote raketkruisers;
- (b) meer volwaardige vliegkampschepen.

- (4) De tweede eenheid van de KIEV-klasse bevindt zich in een gevorderd afbouwstadium en is aangevangen met proefvaarten terwijl de derde eenheid op stapel ligt. Verwacht wordt dat er in totaal 4 eenheden van deze klasse zullen worden gebouwd, welke alle in het begin der tachtiger jaren operationeel kunnen zijn.

Voornaamste karakteristieken:

Tonnage : ca. 38.000 ton beladen

Bewapening : SS-N-12 surface-to-surface missiles
SA-N-3 surface-to-air missiles
SA-N-4 surface-to-air missiles
VTOL vliegtuigen en helikopters
conventionele artillerie.

(Voor meer uitgebreide informatie, zie Hoofdstuk 3)

b. CG KARA-klasse

- (1) Gedurende 1976 maakte de derde eenheid van deze klasse haar eerste operationele "out-of-area deployment". Afgezien van enige modificaties in de elektronische uitrusting, was het schip praktisch identiek aan de twee voorgaande. De vierde eenheid van deze klasse onderging gedurende 1976 haar proeftochten, terwijl de vijfde daarmee eind

november 1976 is aangevangen. De nummers zes en zeven zijn in Nikolaev gebouwd.

- (2) Het vierde schip van de KARA-klasse werd dit jaar tijdens haar proeftochten waargenomen, waarbij kon worden vastgesteld dat het originele KARA-ontwerp ingrijpend is gewijzigd. De achterste SA-W-3 opstelling met bijbehorende vuurleiding is verwijderd, en in plaats daarvan bevindt zich thans een groot dekhuis dat vermoedelijk een nieuw, tot dusver onbekend, wapensysteem bevat. Aan SA-GLANT zal worden voorgesteld dit schip de aanduiding "KARA MOD-klasse" te geven.
- (3) Het is niet uitgesloten dat dit vierde schip is uitgerust met prototype-uitrusting welke in een nieuwe kruiser-klasse operationeel op zee zal worden gebracht.

c. CG KRESTA-II-klasse

- (1) Van deze klasse zijn thans 8 eenheden operationeel, de negende begon medio 1976 met haar proeftochten, terwijl de tiende te water gelaten werd. Hoewel aanvankelijk werd aangenomen dat er in totaal 12 eenheden van deze klasse zouden worden gebouwd, lijkt het in het licht van enkele overwegingen niet uitgesloten dat de serie met 10 schepen zal worden afgesloten, en dat het bouwprogramma vervangen wordt, of mogelijk reeds is, door een nieuw kruiserprogramma op een andere werf.

d. DD KRIVAK-klasse

- (1) Het bouwprogramma van deze klasse wordt thans versneld uitgevoerd, terwijl een derde scheepswerf aan de produktielijn werd toegevoegd. Naar het zich op het ogenblik laat aanzien zullen er omstreeks 1980 in totaal 28-32 eenheden in dienst gesteld zijn; eind 1976 waren er 14 in dienst of op proeftochten en 7-8 in aanbouw.
- (2) Gedurende 1976 bleek dat een tweetal nieuwe eenheden van deze klasse waren uitgerust met een nieuw 100 mm enkelloops kanon in plaats van de tot dusver gevoerde 76 mm tweelingtoren, terwijl ook de VDS-uitrusting enigszins is gemodificeerd.

e. DDG KASHIN-klasse - Conversie programma

- (1) Tussen 1962 en 1973 werden in totaal 20 eenheden van deze klasse in dienst gesteld, waarvan de laatste als KASHIN-MOD. Van 1973-1975 werden vier schepen tot de KASHIN-MOD configuratie omgebouwd, terwijl één schip (in 1974) in de Zwarte Zee verloren ging.

de KIEV-klasse is ontworpen rond de batterij van SS-N-12 "surface-to-surface" geleide wapen lanceerinrichtingen en bijbehorend magazijn, die is opgesteld in het voorste gedeelte van het schip. De toevoeging van alle overige wapensystemen was waarschijnlijk ondergeschikt aan deze hoofdbewapening, terwijl men binnen het raam van het kruiserontwerp heeft getracht aan de luchtcomponent zoveel mogelijk inhoud en gestalte te geven.

- (3) Wellicht toont de einduitvoering zoals deze zich thans voordoet het uiteindelijke compromis dat ontstaan is na een zware strijd binnen de opperste leiding van de Sovjet Unie over het nut en de betaalbaarheid van zeer grote oppervlakte schepen in het algemeen en dat van "echte" vliegkampschepen in het bijzonder. Duidelijk is in ieder geval dat men tot het besef geraakt is dat ook in de moderne zeeoorlogvoering zeer grote oppervlakteschepen onmisbaar zijn gezien hun grote magazijn capaciteit, veelvoud aan wapensystemen, groot incasseringsvermogen en groot elektrisch vermogen. De verschijning van de KIEV levert voor de Westerse wereld vermoedelijk het signaal dat thans op de tekenborden de ontwerpen staan van de volgende twee typen oppervlakte schepen:

- (a) grote raketkruisers;
- (b) meer volwaardige vliegkampschepen.

- (4) De tweede eenheid van de KIEV-klasse bevindt zich in een gevorderd afbouwstadium en is aangevangen met proefvaarten terwijl de derde eenheid op stapel ligt. Verwacht wordt dat er in totaal 4 eenheden van deze klasse zullen worden gebouwd, welke alle in het begin der tachtiger jaren operationeel kunnen zijn.

Voornaamste karakteristieken:

Tonnage : ca. 38.000 ton beladen

Bewapening : SS-N-12 surface-to-surface missiles
SA-N-3 surface-to-air missiles
SA-N-4 surface-to-air missiles
VTOL vliegtuigen en helikopters
conventionele artillerie.

(Voor meer uitgebreide informatie, zie Hoofdstuk 3)

b. CG KARA-klasse

- (1) Gedurende 1976 maakte de derde eenheid van deze klasse haar eerste operationele "out-of-area deployment". Afgezien van enige modificaties in de elektronische uitrusting, was het schip praktisch identiek aan de twee voorgaande. De vierde eenheid van deze klasse onderging gedurende 1976 haar proeftochten, terwijl de vijfde daarmee eind

- (2) In 1976 voltooide een schip van deze klasse een ombouw tot een geheel nieuwe MOD configuratie, waarvan de aard en omvang nog niet geheel vast staat. Klaarblijkelijk echter is dit schip uitgerust met een geheel nieuw "surface-to-air missile" systeem en heeft het nieuwe onderzeebootbestrijdings wapens gekregen.

9. Onderzeeboten

a. Uitgerust met ballistische projectielen (SSBN/SSB)

- (1) De bouwprogramma's van de nucleaire onderzeeboten uitgerust met ballistische projectielen vinden binnen het raam van de SALT-overeenkomst voortgang, zodanig dat de Sovjet Unie bij het aflopen van de eerste overeenkomst in mei 1977 haar bestand tot de 62 toegestane moderne boten zal hebben gebouwd. Het is verwachtbaar dat dit aantal daarna nog zal worden overschreden, o.a. met de Sovjet-versie van de Amerikaanse TRIDENT.
- (2) Op het moment bevinden zich twee klassen SSBN in aanbouw, te weten de DELTA-II-klasse in Severodvinsk en de DELTA-I-klasse in Komsomolsk. Van de DELTA-II-klasse zijn vier eenheden operationeel. Er zijn aanwijzingen dat DELTA-II's, die na deze eerste vier in dienst gesteld worden, worden uitgerust met de SS-NX-18 in plaats van de SS-N-8. De eerste DELTA-II heeft begin december 1976 SS-NX-18 schoten gedaan naar het proefgebied in de Stille Oceaan.
- (3) Een eenheid van de YANKEE-klasse is omgebouwd tot een YANKEE-MOD configuratie, en thans vermoedelijk voor testdoeleinden bewapend met 12 SS-NX-17.
- (4) Gedurende 1976 werden 6 GOLF-II-klasse SSB overgebracht van de Noordelijke vloot naar de Oostzee, en gestationeerd in de operationele basis Liepaya, waar plaats en onderkomen specifiek voor dit wapensysteem zijn aangepast en ingeruimd. Deze handelwijze doet vermoeden dat deze eenheden niet uit de vaart zullen worden genomen, doch daarentegen operationeel inzetbaar blijven.

b. aanvals-onderzeeboten

- (1) Gedurende 1976 zijn er geen nieuwe klassen aanvalsonderzeeboten in dienst gesteld. De bestaande VICTOR-II, CHARLIE-II en LANGO-productie verloopt gestaag volgens het bekende, vrij langzame ritme. De indruk bestaat dat deze programma's mogelijk een

interim karakter dragen totdat de technische problemen met de LFA-klasse zijn opgelost en de hoge prioriteit van de SSBM-productie wat zal zijn verminderd.

- (2) Met het aflopen van de SSBM-productie, in grote aantallen tegen het einde van de jaren zeventig gebouwd, zal er ruimte vrij komen voor de productie van een nieuwe generatie aanvalsonderzeeboten. Het lijkt niet uitgesloten dat de produktielijnen voor deze nieuwe generatie reeds in gang gezet zijn. De verwachting lijkt gerechtvaardigd dat deze onderzeeboten in zeer grote aantallen zullen worden geproduceerd (zeer snelle en zeer diep duikende onderzeeboten).
- (3) In 1976 is komen vast te staan dat de onderzeebootbestrijdingsraketten van het type SS-N-15 en SS-N-16 tot de bewapening behoren van respectievelijk VICTOR-I/CHARLIE-I- en VICTOR-II/CHARLIE-II onderzeeboten. Het is niet uitgesloten dat deze wapensystemen zich ook aan boord van conventionele onderzeeboten bevinden. De onderzeebootbestrijdingscapaciteit wordt hiermee belangrijk vergroot.

10. Kleine oppervlakte schepen

- (1) Een ontwikkeling van betekenis gedurende 1976 is het verschijnen van het prototype van een nieuwe klasse (SARNOX) "hydrofoil missile" boten, uitgerust met de SS-N-9, en derhalve vermoedelijk te zien als de opvolger van de OSA/ROPUCHA. Deze eerste eenheid wordt voorlopig beschouwd als een testplatform.
- (2) Er zijn enige aanwijzingen dat hiernaast ook het prototype van een "air cushion missile vehicle" is verschenen.

11. Overige vaartuigen

a. Amfibische vaartuigen

- (1) Op een Oostzee-werf is thans de eerste eenheid van een nieuwe klasse amfibische vaartuigen in aanbouw. Dit ca. 17.000 ton metende schip is vermoedelijk het eerste Sovjet doklandingsschip (LSD).
- (2) Het ROPUCHA-klasse tanklandingsschip (LST) bouwprogramma verloopt volgens verachting met een produktie van ca. 2-3 eenheden per jaar.

b. Ongeïdentificeerd schip

Op een werf in Leningrad bevindt zich een zeer groot schip in aanbouw. Het staat vrijwel vast dat dit een marine-eenheid zal blijken te zijn; niet bekend is echter of het een hulpschip dan wel een oorlogsschip zal worden. De huidige, voorlopige interpretatie is, dat dit de eerste eenheid van een nieuwe klasse nucleair voortgestuwde kruiser zou kunnen zijn.

c. Hulpschepen

- (1) Het nieuwe, zeer grote bevoorradingsschip, dat in aanbouw is op een Zwarte Zee Werf, is bijna gereed. Dit schip meet ca. 25.000-30.000 ton, en is vermoedelijk bestemd om te opereren met de "KITEV".
- (2) Gedurende 1976 werd het nieuwe opleidingsschip "SOLNENNY" in dienst gesteld in het Oostzee-gebied.
- (3) Voortdurend vinden er verbouwingen plaats van diverse klassen onderzoekingsvaartuigen en "intelligence collectors", voor het merendeel met het doel de schepen in staat te stellen meer apparatuur aan boord te nemen.

12. Diverse onderwerpen

a. Uit dienst stellen van oudere eenheden

Het lijkt erop dat medio 1976 een aanvang is gemaakt met het afvoeren en slopen van oudere marine-eenheden welke tegen het einde van de jaren veertig en het begin der jaren vijftig in dienst gesteld zijn. Zo worden thans de KORY's in aantal gesloopt, er is een begin gemaakt met de sloop van een der twee nog overgebleven CHELMEV-klasse kruisers, terwijl vermoedelijk ook begonnen is aan de sloop van oudere onderzeeboten.

b. Vergroting van scheepsbouw en -reparatie capaciteit

- (1) De Sovjet Unie is voortdurend bezig de beschikbare scheepsbouw en scheepsreparatie capaciteit voor zowel de marine als de koopvaardij/visserijvloot te vergroten. Gedurende 1976 zijn hiermee voor wat betreft de marine belangrijke vorderingen geboekt, in die zin dat met name in de Noordelijke Vloot de scheepsbouwcapaciteit praktisch is verdubbeld en de reparatiefaciliteiten voor het onderhoud van nucleaire onderzeeboten belangrijk zijn vergroot.

- (2) De verdubbeling van de scheepsbouwcapaciteit in het Noordelijke vlootgebied zou er toe kunnen leiden, dat (binnen het raam van het huidige vijfjarenplan) men er naar streeft met de bouw van oppervlakteoorlogsschepen te gaan beginnen (voor het eerst sedert 20 jaar).

DE STAND VAN ZAKEN OP HET GEBIED VAN DE SOVJET
MARITIEME WAPENSISTEMEN EIND 1976

13. a. Artillerie

- Op artilleriegebied werden het afgelopen jaar geen wezenlijke veranderingen en nieuwe ontwikkelingen bij de Sovjet marine gekonstateerd.
- b. De trend om af te stappen van het gebruik van zware kalibers zette zich ook dit jaar voort. De verwachting is dat deze ontwikkeling ook voor de komende jaren zich zal continueren.
- c. Als uitzondering hierop kan vermeld worden dat in de Oostzee enkele KRIVAK-klasse geleide wapen jagers zijn waargenomen die in plaats van het 76.2 mm/59 geschut beschikken over een opstelling van twee enkelloops torens met watergekoeld geschut van een nog onbekend kaliber. In NAVO-kringen wordt echter gedacht aan een kaliber dat ligt tussen de 76.2 mm en 100 mm.
- d. De dit jaar in de vaart gekomen KIEV beschikt over een batterij van 76.2mm/59 geschut en over het ADG "Gatling type" snelvuur geschut van 23 mm.
- e. Steeds meer Sovjet marine-eenheden worden uitgerust met dit snelvuurgeschut van 23 mm (KRESTA-II, KARA, KASHIN-MOD en KIEV), hetgeen een indicatie is van het belang dat de Sovjets hechten aan een effectieve bestrijding van - met name NAVO - "seaskimming missiles".
- f. Het snelvuurkanon wordt gericht door middel van een optisch vizier, danwel met behulp van DRUM TILT radar en vult - zeer nabij het eigen schip - het blinde gebied op wat door andere anti-lucht systemen, zoals SA-N-1, SA-N-3 etc., niet kan worden bestreken.
- g. Verwacht wordt dat toekomstige ontwikkelingen op het gebied van conventionele artillerie vooral gezocht zal worden in:
- (1) betere vuurleidings-, acquisitietechnieken met volledig geautomatiseerde "quick reaction" systemen;

- (2) hogere vuursnelheden en
- (3) "precision guided munitions" (speciaal voor grotere kalibers).

14. Raket wapens

Ballistische raketten

- a. In het najaar van 1976 werden SS-NX-18 ballistische projectielen voorzien van meervoudige kernkoppen gelanceerd. Verwacht wordt dat de SS-N-8 projectielen aan boord van de DELTA-klasse SSBN's in de nabije toekomst zullen worden vervangen. Het bereik van deze SS-NX-18 is ca. 5.000 nm, hetgeen te vergelijken is met het onderwater gelanceerde ballistische projectiel, de TRIDENT C-4 (SLBM). Ook de SS-NX-17 is een nieuw type ballistische raket, mogelijk bestemd voor gebruik aan boord van de YANKEE-klasse SSBN's, waarvan naar verwachting - de operationele in gebruik name na die van de SS-NX-18 zal volgen.

Cruise type raketten

- b. De SS-N-15 en SS-NX-16 zijn anti-onderzeebootwapens die vanuit een 21-inch torpedobuis van een Sovjet onderzeeboot wordt gelanceerd en vervolgens een ballistische baan volgt naar de onderzeebootpositie. De SS-NX-16 is uitgerust met een accoustische-, doelzoekende torpedo terwijl de SS-N-15 voorzien kan zijn met een (nucleaire) dieptebom.
- c. Op grond van technische analyse wordt thans ernstig getwijfeld aan het bestaan van het SS-N-10 projectiel. Dit projectiel, waarvan werd gedacht dat het deel uit zou maken van de bewapening van de KRESTA-II, KRIVAK en KARA-klassen Sovjet geleide wapen schepen, lijkt het SS-N-14 anti-onderzeebootprojectiel te zijn. Gezien echter de omstandigheid dat, indien de SS-N-14 uitsluitend een onderzeebootbestrijdingswapen zou zijn, dit een onrealistisch groot gedeelte van de Sovjet vloot zou beroven van een anti-oppervlakte wapen, tendeeert men in NAVO naar postulatie van een meervoudige functie - dus anti-onderzeeboot- én anti-oppervlakte projectiel - voor de SS-N-14.

15. NBC-wapens

-) Ondanks de internationaal vastgestelde en veelal ondertekende akkoorden staat het vast dat de Sovjet Unie haar potentieel aan wapens voor massadestructie uitbreidt. Als potentiële C-wapens voor gebruik

ter zee komen met name in aanmerking: zenuwgassen (SARIN, SOMAN (verdikt)), blaartrekkende gassen (mosterdgas, lewiset) en bloedgas (hydroxycyanide).

OVERZICHT BELANGRIJKE SOVJET-RUSSISCHE ONTWIKKELINGEN
OP MARITIEM ELEKTRONISCH GEBIED T/M 31 DECEMBER 1976.

16. Een aanzienlijke verbetering van de automatische "threat warning" - en reaktietijd is verwachtbaar bij de Sovjet vloot, door introductie van derde-generatie-radar-peilzoekontvangers en radarstoorzendersystemen, gepaard gaande aan een uitbreiding in de hogere frequentiebanden van deze apparatuur (J-band).
17. De toename van het gebruik van satelliet navigatie-, communicatie- en datalink-systemen bij de Sovjet vloot zet zich voort. Een gevolg hiervan is vergroting van de afstanden waarover doelsgegevens kunnen worden verkregen en dat "command and control" mogelijkheden worden verbeterd.
18. Een toename van het aantal gekonstateerde gevallen van gevaarlijke misleiding van helikopter- en vliegtuignavigatiesystemen door schepen onderschrijft de voortdurende aandacht van de Sovjet marine voor dit onderdeel van de maritieme oorlogsvoering.
19. Konklusie
Er is niet zo zeer sprake van revolutionaire ontwikkelingen als wel van gestage kwalitatieve verbetering door toepassing van moderne technieken.

SOVJET MARITIEME AKTIVITEITEN
ATLANTISCHE OCEAAN
BELANGRIJKE VERPLAATSINGEN

20. Opmerkelijke verplaatsingen van Sovjet marine-eenheden waren:
  - a. De overtocht van de eerste eenheid van het vliegkampschip van de KIEV-klasse (CVGS) "KIEV", van de Zwarte Zee naar de Noordelijke vloot tijdens de maand augustus. Het eerste deel van de tocht door de Atlantische Oceaan geschiedde onder geleiding

- van twee KRIVAK-klasse GW jagers. Ten westen van Ierland werd de escortetaak overgenomen door een KRESTA-II-klasse GW kruiser, een GW jager van de KASHIN-klasse en een bevoorradingschip van de BORIS CHILIKIN-klasse. Tijdens de oversteek opereerde de KIEV verschillende malen met de ingeschepte YAK-36 VTOL's. De operaties stonden in het teken van familiarisatie van het vliegbedrijf op een vliegkamp-schip.
- b. De terugtocht na detachering bij het SOVMEDRON in de Middellandse Zee van zeker een vijftal of mogelijk een zestal FOXTROT-klasse. Begeleiding geschiedde door twee eveneens huiswaarts kerende GW kruisers van de KRESTA-II-klasse en een SORUM-klasse oceaan-sleepboot. De in kleine groepjes opmarcherende onderzeeboten arriveerden tussen 3 en 22 juli in de thuis-haven.
- c. Na op 3 augustus een escortetaak ten behoeve van de KIEV ten westen van Ierland te hebben beëindigd, begonnen twee KRIVAK-klasse GW jagers aan een trans-atlantische oversteek richting Cuba, vergezeld door een Sovjet marine tanker. Van medio augustus tot 20 september verbleef deze groep in de Caraïbische wateren, daarbij tweemaal een vlootbezoek aan Havanna en eenmaal aan Cienfuegos brengende. Dit was het 15e bezoek van een Sovjet verband aan dit gebied en tevens in tijdsduur langer dan enig voorgaand verblijf in de Caraïbische wateren.
- d. Sinds september hebben een zestal G-II-klasse conventioneel voortgestuwde ballistische projectielen onderzeeboten de thuishaven in de Noordelijke vloot verwisseld voor één in de Oostzee. De uitbreiding aan kaderuimte en onderkomens in de haven van Liepaya, een operationele basis, alwaar deze onderzeeboten zijn ondergebracht, wijst op het permanente karakter van deze verplaatsing, waarmede tevens een factor extra is toegevoegd aan de reeds bestaande strategische raketten dreiging vis-a-vis West-Europa.

BELANGRIJKE GEBEURTENISSEN

21. Lange afstand verkenningsvliegtuig van het type BEAR-DELTA verongelukt/Bergingsactiviteiten

Op 4 augustus verongelukte een TU-95 (BEAR-DELTA) lange afstand verkenningsvliegtuig van de Sovjet marine luchtmacht. Het toestel was afkomstig uit Cuba en verongelukte op 180 mijl ten zuid-oosten van New Foundland.

Bergingsactiviteiten door t.m. 4 eenheden hadden tot resultaat dat diverse delen van het verongelukte vliegtuig geborgen werden uit het 180 meter diepe water. De bergingsactiviteiten werden op 4 oktober beëindigd.

22. Sovjet reactie op NAVO-oefening TEAMWORK 76

a. Inleiding

Van 10-24 september 1976 werd onder de naam TEAMWORK 76 één van de belangrijkste maritieme NAVO-oefening gehouden, waaraan marine-strijdkrachten van negen lidstaten van de NAVO deelnamen. Ook eenheden van de Franse vloot waren hierbij betrokken. Het voornaamste doel van TEAMWORK 76 was het onderling oefenen van de deelnemers en het toetsen van contingency plannen voor de verdediging van West-Europa en met name die van de Noordelijke Flank.

b. Oefendoelstelling

Aangezien in tijden van crisis of een gewapend konflikt de tijdige versterking en herbevoorrading van Europa van essentieel belang is voor de verdediging van de Alliantie, is het met snelle konvooien van Amerika naar Europa overbrengen en het escorteren daarvan een belangrijk onderdeel van deze oefening geweest. Het operatieterrein van TEAMWORK 76 strekte zich dan ook uit van het midden van de Noord Atlantische Oceaan tot in de Noorse Zee, de aanlopen tot en de wateren van het Kanaal, de Noordzee en de Oostzee. De voornaamste doelstellingen betroffen:

- (1) onderzeebootbestrijding;
- (2) konvooibescherming;
- (3) operaties van maritieme patrouille-vliegtuigen;
- (4) mijnenbestrijdingsoefeningen en
- (5) een gekombineerde amfibische landings-oefening in Denemarken en Noorwegen.

c. NAVO-deelnemers

Aan de oefening werd door ongeveer 214 schepen, een 30-tal onderzeeboten en circa 300 vliegtuigen deelgenomen met een gezamenlijke personeelsinzet van ongeveer 80.000 man. TEAMWORK 76 verliep synschron met de reeks NAVO-oefeningen te land, die onder de naam "AUTUMN FORGE" bekend zijn.

d. Sovjet-eenheden betrokken bij de surveillance van TEAMWORK

Twee KRESTA-II-klasse GW kruisers en een NATYA-klasse

vlootmijnenveger waren de Sovjet bovenwatercombatanten betrokken bij de oefening TEAMWORK. Het elintelement was sterk vertegenwoordigd: 4 Sovjet-, 2 Poolse eenheden en één Oost-Duitse eenheid. Twee onderzoekingsvaartuigen daarvoor in de Noorse Zee opererende, raakten meer direkt betrokken bij surveillance. Het aantal bevoorradingschepen/tankers ter ondersteuning van de Sovjet operaties liep op tot vier. Het aantal onderzeeboten heeft tenminste vier bedragen; 2 nucleaire- en twee conventionele boten. Deze laatste categorie behoorde tot de WHISKEY-klasse. Bij de nucleaire onderzeeboten zou mogelijk een ECHO-II SSGN geweest kunnen zijn. De Sovjet marine-luchtmacht en enkele vliegtuigen (BEAR C/E) van de strategische luchtmacht participeerden ook ditmaal; hoewel veel minder intensief dan bij voorgaande NATO-oefeningen. Van 12 september tot en met 21 september konden slechts 12 sorties van BEAR- en BADGER-vliegtuigen worden waargenomen. Dit is in grote tegenstelling met hetgeen in de voorgaande NAVO-oefeningen aan Sovjet luchtactiviteiten werd waargenomen. Zo bedroeg het totaal aantal Sovjet missies, uitgevoerd tijdens de in november 1975 gehouden NAVO-oefening OCEAN SAFARI - 90. Tevens is het opvallend dat tijdens TEAMWORK geen BEAR FOXTROT's (ASW-vliegtuigen) werden waargenomen (bij OCEAN SAFARI bedroeg dit een betrekkelijk hoog aantal) en ook de massale gesimuleerde aanvallen met Strike-vliegtuigen tijdens OCEAN SAFARI, bleven ditmaal geheel uit.

23. Niet-Sovjet ELINT vaartuigen nemen deel aan surveillance-activiteiten buiten de Oostzee

Een nieuwe ontwikkeling in het surveillancepatroon werd in de afgelopen periode waargenomen. Zowel tijdens de NAVO-oefening TEAMWORK 76 als tijdens de NAVO-oefening BONDED ITEM werd gekonstateerd dat Poolse ELINT-vaartuigen hun surveillance-activiteiten niet beperkten tot de Oostzee doch uitstrekten tot in de Noordzee. Deze verandering in patroon zou mogelijk kunnen beduiden dat de Sovjets aan Poolse- en wellicht ook Oost-Duitse marines in dit opzicht een grotere plaats inruimen bij het totale Warschau Pakt maritiem gebeuren.

24. Onderzeebootbestrijdingsoefening in de Noordelijke Vloot

Op 5 en 6 oktober werd in het Noordelijk vlootgebied een grote ASW-oefening gehouden. Deelnemende eenheden waren drie KRESTA-II-klasse GW kruisers, een KASHIN-klasse GW jager en een KRIVAK-klasse GW jager.

Een indruk over het getal deelnemende onderzeeboten ontbreekt. Ook de Sovjet marine-luchtmacht nam deel aan de oefening met minstens 4 vliegtuigen van het type BEAR-FOXTROT.

25. Belangstelling van Sovjets voor gebeurtenissen rond de olie- en gaswinning op het Europese Continentale Plat

Ook in de tweede helft van 1976 werd gekonstateerd dat de belangstelling van de Sovjets voor de gebeurtenissen in de Noordzee welke verband houden met de winning van olie en gas bleef bestaan en mogelijk zelfs werd uitgebreid. Terwijl het normale patroon in het verleden was dat elint-vaartuigen en onderzoekingschepen bij hun opmars door de Noordzee belangstelling toonden voor de activiteiten werd nu aan het einde van het jaar gekonstateerd dat een elint-vaartuig (GS-242) een speciale patrouille in dit kader verrichtte.

26. Sovjet activiteiten in de Zuidelijke Atlantische Oceaan

- a. Over het algemeen was in de 2e helft van 1976 een toename van Sovjet-activiteiten in het zuidelijk deel van de Atlantische Oceaan waar te nemen.
- b. In Conakry werd de aanwezigheid gekontinueerd door de SAM KOTLIN-klasse GW jager BRAVY (welke in deze periode bezoeken bracht aan Luanda (Angola) en Lagos (Nigeria), het ALLIGATOR-klasse landingsvaartuig VORONEZHKIY KONSOMOLETS en een marine tanker. Deze eenheden werden uitgebreid met het onderzoekingsvaartuig LIMAN dat in de kustwateren van Guinée onderzoekingen verricht naar waterbewegingen, visserijmogelijkheden en winning van bodemrijdommen (e.e.a. in het kader van het verdrag USSR-Guinée).
- c. De voortdurende aanwezigheid van ruimtevaartgerichte hulpschepen beantwoordde aan het routinepatroon, sinds vele jaren aldaar geobserveerd.
- d. Het elint-vaartuig KAVKAZ was in deze periode het tweede elint-vaartuig dat ooit in de Zuid-Atlantische Oceaan opereerde (voorheen elint-vaartuig VERTIKAL tijdens Angola-krisis). Het vaartuig bevond zich aanvang november in het gebied bij het eiland Ascencion en bleek tijdens de opmars een DELTA-klasse onderzeeboot begeleid te hebben. Begin december verplaatste de KAVKAZ zich van St. Pauls Rock naar het gebied plm. 600 mijl NW hiervan en vervolgde daarna een oostelijke koers en arriveerde medio december te Conakry alwaar het vaartuig tot het einde van het jaar verbleef.

- e. Op 11/12 december verscheen in de Angolese haven Luanda het ondersteunings/reparatieschip AMUR-PM-138. Deze aanwezigheid in Angola is wellicht het eerste tastbare bewijs van de havenfaciliteiten welke bij het vriendschapsverdrag ANGOLA-USSR werden toegezegd.

27. Verandering ELINT-patroon voor het gebied aan de oostkust van de Verenigde Staten

In het tweede halfjaar van 1976 werd waargenomen dat er een verandering optrad in het operatiepatroon van de elint-vaartuigen welke opereren bij de Amerikaanse oostkust. werd de surveillance aanvankelijk uitgevoerd door PRIMORYE-klasse en MOHA-klasse elint-vaartuigen welke rechtstreeks van en naar de Noordelijke vloot voeren, in 1976 zag men dat de terugreis werd gekoppeld aan surveillance op US vliegkampschepen op weg naar de Middellandse Zee en later zelfs in de Middellandse Zee, terwijl gelijktijdig tevens een tweede elint-vaartuig van het OKEAN-type werd ingezet. Dit vaartuig opereerde aan de westkust van Florida, hetgeen ook ongebruikelijk is.

DE MIDDELLANDSE ZEE

28. Een laag gemiddelde in getalsterkte bij het SOVMEDRON in de tweede helft van 1976

Het SOVMEDRON bereikte medio 1976 de grootste getalsterkte (80) sinds het hoogtepunt van de Yom Kipoer Oorlog van 1973 (96). Van deze tachtig schepen, nog begin juli aanwezig bij het SOVMEDRON, zijn een groot aantal betrokken geweest bij de Sovjet vlootoefeningen die tijdens de maand juni in het Oostelijk bekken van de Middellandse Zee werden gehouden. Deze oefeningen werden bijgewoond door een groot aantal hoge militaire autoriteiten; opgemerkt werden de Sovjet bevelhebber der zeestrijdkrachten [REDACTED], de chef van de Sovjet generale staf V. [REDACTED] en de bevelhebber van het [REDACTED]. Waarschijnlijk bevond zich ook de bevelhebber van de Zwarte Zee Vloot, [REDACTED], bij het gezelschap. Het getal der ingedeelde schepen liep daarna sterk terug en bleef tijdens de tweede helft van het jaar gehandhaafd op een laag niveau (omstreeks 45 eenheden). Een zekere periodiciteit bij fluktuaties in getalsterktes van het SOVMEDRON heeft zich in de loop der jaren gemanifesteerd. Opvallend was dat ondanks getalredukties in de scheepssterktes steeds de representatie aan geleide wapen lanceeropstellingen dan toch kon worden gehandhaafd. Nu liep in de tweede

helft van 1976 met de daling in getalsterkte, ook de aantallen lanceerbuizen en lanceeropstellingen zeer sterk terug. Het dieptepunt werd in september bereikt, toen het aantal SSM-opstellingen 14 en SAM-lanceerinrichtingen 14 bedroeg (hoogtepunt Yom Kipoer 1973 SSM 73 en SAM 46). Dit dieptepunt werd mede veroorzaakt door het gedwongen vertrek van een nucleair voortgestuwde geleide wapen onderzeeboot van de ECHO-II-klasse die na een aanvaring met een Amerikaans fregat in het ongerede was geraakt (zie punt 29).

29. Een Sovjet geleide wapen onderzeeboot in aanvaring met een Amerikaans fregat

De aanvaring van een nucleair voortgestuwde geleide wapen onderzeeboot van de ECHO-II-klasse (SSGN) met het fregat VOGES van de Amerikaanse Zesde Vloot op 28 augustus vond plaats op ongeveer 120 zeemijlen ten westen van Kithera, de bekende Sovjet ankerplaats ten zuiden van Griekenland. Dit veroorzaakte grote schade aan de boeg en de torenopbouw van de ECHO-II-klasse. De zeewaardigheid van de onderzeeboot kon op de ankerplaatsen Kithera en vervolgens Hammamet weer dusdanig worden hersteld dat op eigen kracht varende, de Noordelijke Vloot kon worden bereikt. Medio september liep een NOVEMBER-klasse nucleair voortgestuwde aanvalsonderzeeboot (SSN) de Middellandse Zee binnen, kennelijk ter vervanging van de ECHO-II-klasse; sinds 1974 de eerste maal dat een NOVEMBER-klasse hier ten tonele verscheen.

30. Eerste ontplooiing van het Sovjet vliegkampschip KIEV

Het vliegkampschip KIEV, de eerste eenheid van de KIEV-klasse (CVGS) verliet 18 juli voor de eerste maal de Zwarte Zee en begaf zich via een oponthoud in de Middellandse Zee, naar de Noordelijke Vloot. Tijdens de overtocht werd in hoofdzaak met VTOL- en ASW-helikopters geopereerd. In scheepsbouwkundig opzicht lijkt de romp een ontwikkeling te zijn van die van de MOSKVA-klasse helikopterkruiser. Men treft echter een veelvoud aan bewapenings- en elektronika-systemen aan die óf voor een deel nieuwe ontwerpen betreffen óf afzonderlijk verspreid op andere Sovjet combattanten worden aangetroffen. Met het aantal en typen elektronische systemen aan boord van de KIEV aanzienlijk uitgebreid, is er sprake van een evolutie in de toepassing van de elektronika naar de laatste stand der techniek en inzichten. Het schip meer gelijkenis vertonende met het orthodoxe kruisertype dan een vliegkampschip "pur sang", beschikt over een formidabele

bewapening waarvan het anti-schip geleide wapen wel het hoofdbestanddeel lijkt te vormen. De aanwezigheid van VTOL jagers naast die van OB-helikopters, geeft een extra dimensie aan de capaciteit waarmee het schip kan aanvallen en verdedigen.

31. Sovjet surveillance inspanning

- a. De vaste patrouillepost sinds 1970 nabij de Levant, ingenomen door een ELINT-vaartuig, is sinds 8 mei 1976 gediscontinueerd. Bij voorkeur werden twee moderne ELINT-vaartuigen van de PRIMORYE-klasse vanuit de Zwarte Zee ingezet, de schepen losten elkaar voortdurend af. Het patrouillegebied, dat ter hoogte van de Syrische en Israëliëse kust lag, werd doorgaans voor ongeveer drie maanden ingenomen alvorens van schip werd verwisseld. In tijden van spanning (Yom Kipoer Oorlog 1973) werd tijdelijk de inzet van een drietal ELINT-schepen waargenomen. De afwezigheid van ELINT-vaartuigen nu voor zo'n lange tijd in het gebied, waar de kansen voor het ontstaan van conflicten aanmerkelijk groter zijn dan elders, is opmerkelijk en kan niet verklaard worden anders dan dat ten faveure van de Sovjet inlichtingendienst een andere, evenzeer bevredigende regeling is getroffen in de voorziening van informatie over deze regio. De waargenomen inzet in West-Afrikaanse wateren in het laatste kwartaal van 1976 van één der PRIMORYE-klasse ELINT-schepen die oorspronkelijk uitsluitend werden gebruikt nabij de Levant, zou een aanduiding hiervoor kunnen zijn.
- b. De verrichtingen tijdens de maand juli van een amfibische task force van de Amerikaanse Zesde Vloot (TF 61) in het oosten van de Middellandse Zee werden gevolgd door een RIGA-klasse escorteur en - slechts voor korte tijd - door een ELINT-vaartuig (AGI GS 239). Operation "FLUID DRIVE" uitgevoerd door TF 61 beoogde - middels een amfibische landing - de evacuatie van ongeveer 550 burgers die, op het hoogtepunt van de strijd in Libanon, alleen op deze wijze het land nog konden verlaten.
- c. De bewegingen van de grote Amerikaanse combattanten en met name de vliegkampschepen werden doorgaans met de zo karakteristieke oplettendheid gevolgd. De eenheden hiervoor ingezet echter, betroffen schepen uit de escorteur/oudere torpedobootjagerklassen, niet uitermate geschikt voor deze taak terwijl ook niet die regelmaat in de surveillance werd betoond die men gewoonlijk hierbij aantreft. De lage getalsterkte van het SOVIEDRON zou hierop

van invloed kunnen zijn geweest en zou oorzaak kunnen zijn dat bijvoorbeeld de verrichtingen van de USS NIMITZ, die begin juli met een nucleaire task groep voor een eerste operationele periode in de Middellandse Zee arriveerde, minder intensief dan doorgaans gebruikelijk, werd gevolgd.

- d. De Sovjet belangstelling middels een ELINT-vaartuig betrof ook het gebeuren in de Aegeïsche Zee waar de bewegingen van het Turkse onderzoekingsvaartuig SISMIK-1 door een Sovjet ELINT vaartuig werden geobserveerd. De operaties van de SISMIK-I stonden in verband met Turkse aanspraken op het continentale kustplateau in dit zeegebied.

32. Sovjet Onderzeeboten in de Middellandse Zee

Het ontvallen van de Egyptische havenfaciliteiten met name te Alexandrië heeft - niet geringe - consequenties gehad voor de operaties met conventioneel voortgestuwde onderzeeboten van het SOVMEDRON die voorheen voor een belangrijk deel onderhoud te Alexandrië ondergingen. Hoewel de beperkte mogelijkheden voor reparatie/onderhoud te Tartous (Syrië) bij voortduring door eenheden van de FOXTROT-klasse worden gebruikt (bij toerbeurt één onderzeeboot in de haven) en ook het halfjaarlijks onderhoud aan één FOXTROT-klasse onderzeeboot te Tivat (Joegoslavië) normaal doorgang vindt, is het totaal aantal van de FOXTROT-klasse eenheden tijdens de tweede helft van 1976 bij het SOVMEDRON teruggevallen van voorheen gemiddeld 11 tot gemiddeld 8 eenheden. De aflossing van deze onderzeeboten lijkt wederom te geschieden in kleinere groepen met een tendensie naar een kleinere tussenpoze tussen de aflossende groepen dan voorheen gebruikelijk.

33. Dat de Sovjet marine ongetwijfeld het verlies van Alexandrië in Egypte als gevoelig heeft ervaren blijkt wel uit de pogingen die elders op diplomatiek niveau worden ondernomen om weer vaste voet aan wal te krijgen. Het bezoek van de Sovjet bevelhebber der zee-strijdkrachten, admiraal van de vloot S. GORSHKOV, aan Joegoslavië in augustus, wijst in deze richting. Na dit bezoek immers ving onderhoud aan van een Sovjet marinehulpschip te Sibenik. Ook is het vlootbezoek aan Tunesië sterk in intensiteit toegenomen hetgeen mogelijk op aspiraties naar een meer permanent karakter van het gebruik van walfaciliteiten zou kunnen duiden.

34. De tijdelijke verslechtering in de verhouding tussen Egypte en Libië bracht samentrekking van beider strijdkrachten nabij de gemeenschappelijke grensopgang. Vermoedelijk ter wering van de in de nabijheid van deze grens verblijvende Sovjet eenheden op de ankerplaats Sollum, vaardigde Egypte verboden gebieden uit in de periode 25 augustus tot 24 oktober 1976. In deze gebieden die de Golf van Sollum en met name de gebruikelijke ankerplaats van Sovjet-eenheden omvatte, hield de Egyptische marine manoeuvreeroefeningen en artillerie-exercitie, waarbij scherpe munitie werd gebruikt. De Sovjet Unie heeft zich weinig gelegen laten liggen aan deze aankondiging en bleef tot 27 september doorgaan haar schepen aldaar op de boei of voor anker te laten liggen.
35. Het Sovjet koopvaardijship SVANETIYA heeft sedert 1967 een eigen rol gespeeld bij maritieme operaties van speciale aard in de Noord Atlantische Oceaan en de Middellandse Zee. Van begin september tot eind november heeft de SVANETIYA samen met een ZULU-IV-klasse, conventionele voortgestuwde onderzeeboot, voornamelijk in het gebied ten zuid-oosten van Kreta geopereerd. De speciale relatie van de SVANETIYA met een onderzeeboot heeft in deze operaties nimmer ontbroken. De regelmaat van dit optreden zomede de keuze van de operatiegebieden wijzen op noodzaak en belangrijkheid bij de onderzoeken en leiden tot de veronderstelling dat het hier fundamenteel onderzoek betreft, gericht op verbetering of ontwikkeling van sensoren en/of methodieken die binnen de sfeer van de onderzeebootbestrijding liggen. De SVANETIYA heeft de thuishaven in de Noordelijke Vloot bereikt, de ZULU-IV-klasse onderzeeboot liep de Oostzee binnen en is afkomstig uit de Zwarte Zee Vloot.
36. Te Oran werd op 21 december, vanuit de Zwarte Zee gesleept, een OSA-II-klasse geleverd, hetgeen een eerste eenheid betrof van deze versie van geleide wapen patrouillevaartuig (in 1967 ontving Algerije drie OSA-I GW patrouillevaartuigen). Te Tripolis werd op 27 december een FOXTROT-klasse onderzeeboot afgeleverd aan de Libische marine. Dit zou de eerste zijn van zes onderzeeboten in bestelling.

DE INDISCHE OCEAAN

37. a. De activiteiten van SOVINDRON werden in de tweede helft van 1976 voornamelijk gekenmerkt door:

- (1) voortzetting van de Sovjet maritieme representatie in de Indische Oceaan;
  - (2) reactie op aanwezigheid van Amerikaanse vloot-eenheden en
  - (3) toenemende aanwezigheid in Somalië.
- b. Begin september vond aflossing plaats van enige eenheden waarbij voor het eerst een KASHIN-klasse GW jager in de Indische Oceaan opereerde.
  - c. De luchtsurveillance-capaciteit werd in de afgelopen periode opgevoerd.
  - d. Aanvang oktober vond commandowisseling plaats waarbij schout-bij-nacht YASAKOV door de schout-bij-nacht YAROVOY werd opgevolgd.
  - e. De CENTO-oefening MIDLINK 76 werd door de Sovjet eenheden gesurveilleerd. De oefening speelde zich af in de Arabische Zee en de Perzische Golf en een 5-tal Sovjet eenheden namen aan de surveillance deel.
  - f. Eind november vond versterking van SOVINDRON plaats, vanuit de Pacific verschenen een KYNDA-klasse GW kruiser, een UGRA-klasse onderzeeboothulpschip, twee tankers en een ECHO-II-klasse onderzeeboot (SSN). Deze uitbreiding moet wellicht in verband worden gebracht met de aanwezigheid van het Amerikaanse vliegkampschip MIDWAY en de korte aanwezigheid van de amphibische carrier GUAM.
  - g. Eind 1976 gaf wel een geringe verhoging in aantal (23 eenheden tegen gemiddeld 19 in 1976) schepen bij COMSOVINDRON te zien doch de activiteit wordt als routinematig beschouwd.
  - h. In december bracht admiraal GORSHKOV een bezoek aan Sri Lanka en aan India.

OVERZICHT SOVJET MARINE LUCHTAKTIVITITEN
TWEDE HELFT 1976

38. a. Noordelijke Vloot

Gedurende de maand juli werd op uitgebreide schaal gevlogen boven de Noord-Atlantische Oceaan voornamelijk met BEAR DELTA lange afstand verkenningsvliegtuigen. De Amerikaanse NIMITZ-groep en STANAVFORLANT werden regelmatig overvlogen tijdens de respektieve trans Atlantische oversteek. Op 5 augustus verongelukte een BEAR DELTA die op weg was van Cuba naar het

Noordelijke Vlootgebied. De "crash" vond plaats ten zuid-oosten van New Foundland; de oorzaak van het ongeluk is vooralsnog onbekend. De gevolgen lijken zich te hebben uitgestrekt naar de NAVO oefening TEAMWORK; het aantal verkenningen dat normaliter bij een dergelijke omvangrijke oefening wordt uitgevoerd was aanzienlijk minder gebruikelijk. De BEAR DELTA's stonden vanaf 5 augustus nagenoeg allemaal aan de grond. Ook de andere vliegtuig-typen vlogen minder dan gewoonlijk; misschien een gevolg van een intensief vliegprogramma gedurende de maanden april en mei. In oktober werd een absoluut dieptepunt bereikt terwijl ook in november weinig activiteit viel te bespeuren. In december kwam het aantal vluchten weer op het gebruikelijke niveau voor de tijd van het jaar. Resumerend kan worden gesteld dat er zich problemen hebben voorgedaan op materieelsgebied voornamelijk voor wat betreft de vliegtuigen van het type BEAR. Deze werden dan ook na het ongeluk van 5 augustus alleen nog maar ingezet voor detachering naar Cuba, Guinée en Somalië.

b. Oostzee

In het Oostzeegebied werd met de normale intensiteit gevlogen. Het aantal gesimuleerde geleide wapen aanvallen nam duidelijk af, doch het aantal verkenningsvluchten nam daarentegen aanzienlijk toe (van 31 augustus tot 17 september werden 70 van dergelijke vluchten waargenomen). Op 6 oktober vloog voor het eerst een BACKFIRE supersone bommenwerper boven het oostelijk gedeelte van de Oostzee. Waarschijnlijk is hier sprake van het eerste vliegtuig van dit type van de Sovjet Oostzee Marine Luchtmacht.

c. Cuba

Er vonden 3 detacheringen met BEAR DELTA lange afstand verkenningsvliegtuigen plaats te Havana. De duur van deze detacheringen was telkens 3 weken en de operationele vluchten stonden in verband met de bewegingen van Amerikaanse vliegekampschepen. De tweede detachering kwam waarschijnlijk als reactie op het ongeluk dat zich voordeed tijdens de terugvlucht van het eerste paar BEAR DELTA's. Na dit ongeluk op 5 augustus keerde het overgebleven vliegtuig terug naar Cuba, waarna het toestel na verloop van ongeveer 3 weken, samen met de twee BEAR DELTA's van de tweede detachering, terugkeerde naar het Noordelijke Vlootgebied.

d. Guinée

In Guinée vonden de detacheringen met BEAR DELTA's normaal voortgang. Er werd tweemaal een tweetal vliegtuigen te Conakry gesignaleerd.

e. Somalië

De activiteiten in Somalië werden sedert augustus sterk uitgebreid. De detacheringen begonnen in 1975 en werden uitgevoerd met MAY onderzeebootbestrijdingsvliegtuigen op het vliegveld Hargeisa in Noord Somalië, waar deze vliegtuigen eenmaal per 4 maanden telkens voor 10 dagen werden gestationeerd. Eind augustus werden deze MAY's echter gedirigeerd naar Mogadiscio in Zuid Somalië en de duur van de detachering werd 3 weken. In oktober werden er twee BEAR DELTA' lange afstand verkenningsvliegtuigen afkomstig van het Pacific Vlootgebied op Mogadiscio gestationeerd voor ruim 3 weken. Tenslotte vond hierna nog een detachering plaats met MAY's welke opereerden vanaf Mogadiscio. De verwachting is dat voornamelijk komend voorjaar de faciliteiten in Somalië uitgebreid benut zullen worden door de Sovjet marine luchtmacht.

RECENTE INFORMATIE MET BETREKKING TOT DE ELEKTRONISCHE
DREIGING (PERIODE 30 SEPTEMBER 1976 - 25 JANUARI 1977)

39. Onbekende E/F-band jammer

Op 2 oktober 1976 werden tot nog toe onbekende jammer-
signalen waargenomen en vastgelegd, welke afkomstig
waren van een BREWER-E ECM-vliegtuig:

Frequentie : 2430 - 3875 MHz
Bandbreedte : breedband
Sweep rate : 1108 - 2463 Hz, "sweep/fly back cycle"
lijkt op een "zaagtand" methode.
Modulatie : FM noise met een 38.8 Mhz amplitude
modulatie van de draaggolf voorts
willekeurige perioden van 3.5 - 4
milliseconden waarin geen draaggolf
aanwezig was.
Er werden geen "clicks" waargenomen.

Commentaar:

1. De mogelijkheid dat het hier toch de T4114 - airborne jammer betreft mag niet worden uitgesloten.
2. In hoeverre deze jammer is geïnstalleerd in vliegtuigen welke een direkte dreiging voor de KM vormen is nog niet te zeggen.

40. Misleidings-/stoor-praktijken

- a. Op 23 november 1976 werden tijdens operaties van een amerikaans helikoptersquadron in West-Duitsland, twee gevallen van Warschau Pact interferentie met NATO vliegoperaties gemeld. Het eerste kwam voor op een squadron radionet, waarbij na het maken van contact, de "intruder" een monoloog in een taal welke op russisch leek, begon uit te zenden. De zinnen welke hierbij werden uitgesproken suggereerden het gebruik van een soort roepnamen. De helikopter was in staat de "intruder"-signalen te omzeilen en haar taak voort te zetten. Het tweede incident betrof een "voice"-uitzending op een andere frequentie. Nadat gedurende 30 minuten interferentie was ondervonden, werd in de engelse taal met een zwaar accent de woorden "american helicopter, how are you?" gehoord. De uitzending werd niet in de engelse taal herhaald, doch de interferentie duurde voort. Ook deze helikopter wist de "intruder"-signalen te omzeilen en haar taak voort te zetten.
- b. Op 20 januari 1977 werd een I-band stoorsignaal waargenomen dat vermoedelijk werd uitgezonden vanaf de Dallgow-Doerberitz "ECM-toren" of uit de direkte omgeving daarvan.

Commentaar:

1. Dit is het tweede bewijs van elektronische storing afkomstig van een van de "ECN-torens" welke in Oost-Berlijn sinds 1962 staan opgesteld.
2. Deze torens zijn waarschijnlijk in staat om vliegtuig-radars en grond ATC-, navigatie- en ILS-radars in de Berlijnse toegangscorridor te storen.
3. Hoewel de activiteiten in para 2a en 2b storing door "landbased equipment" betreft, zijn zij in dit overzicht opgenomen ten bewijze van het feit dat de Sovjet Unie dit soort ECM-technieken beheerst en waar mogelijk zal toepassen.

DE ZUID-ATLANTISCHE OCEAAN, TWISTPUNT DER GROTE MOGENDHEDEN

41. De verbreiding van de Sovjet-invloed over het Afrikaanse kontinent heeft zich voltrokken in een voor tien jaar onmogelijk gehouden tempo. Voor een goed deel is dit verklaarbaar vanuit het vakuum, dat was ontstaan door het vertrek van de grote mogendheden uit dit gebied. In dit geval kan worden gesproken van een reactie, die adequaat en pragmatisch werd gerealiseerd, hoewel m.n. nog moest worden gerekend met de eveneens reagerende Chinezen. Enige jaren was Afrika aldus tevens het schouwtoneel van de Sovjet-Chinese competitie, die op dit moment praktisch volledig in het Sovjet-voordeel is beslist.
42. In Angola werd voor het eerst een actieve variant van dit Afrika-beleid waargenomen. De Sovjet-Unie verleende de haar welgevallige groepering in de burgeroorlog op grote schaal militaire steun, terwijl de geliëerde Cubanen metterdaad aan de strijd gingen deelnemen. Ook een maritieme komponent ging in deze situatie een rol spelen. Gedurende de laatste tijd zijn eenheden van de Sovjet marine gestationeerd in Conakry (Guinée). Deze werden nu versterkt met ondermeer een KRESTA-II-klasse geleide wapen jager, een JULIETT-klasse geleide wapen onderzeeboot en een aantal tankers; een contingency force, ondermeer bestaande uit een SVERDLOV-klasse kruiser, koos positie bij de uitgang van de Middellandse Zee. Al met al leken deze operaties het karakter van een bepaald maritiem machtsvertoon aan te nemen, dat verder ging dan voor bijvoorbeeld protektie van koopvaardij-schepen en andere contingency-doeleinden was vereist.
43. De overwinning van de MPLA in de burgeroorlog is aldus zo gebaseerd op de steun van de Sovjet Unie en Cuba, en ook is de positie van het MPLA-bewind zo afhankelijk van voortzetting van deze steun op alle gebieden, dat Angola niet in een positie lijkt zich te kunnen verzetten tegen eventuele aandrang van Sovjet-zijde om militaire faciliteiten te verlenen. In februari van dit jaar werden dan ook, zoals dit al sinds 1973 gebruikelijk is in ondermeer Guinée, BEAR DELTA LRMP's van de Noordelijke Vloot voor enige tijd gestationeerd in Luanda. Van hieruit werd, naar kon worden vastgesteld, éénmaal een vlucht boven de Midden-Zuid Atlantische Oceaan uitgevoerd.
44. "Summa summarum" verlenen deze ontwikkelingen een

nieuwe en zeer aktuele dimensie aan het vraagstuk van de olieroutes en het verzekerd transport van andere vitale grondstoffen. De kreeftskeerkring als uiterste marge van het NATO-operatiegebied is uiteraard een belangrijk onderdeel van deze discussie. De veiligheids-situatie in het Zuid-Atlantisch gebied is uiteraard voorwerp van grote bezorgdheid in Zuid-Afrika en in diverse Zuid-Amerikaanse landen.

45. De Sovjet Unie volgt de ontwikkelingen in deze sfeer met grote nauwlettendheid. Representatief in dit verband is het navolgend artikel van een vooraanstaand commentator in de PRAVDA van 25 januari j.l. Vele elementen, die deel uitmaken van het beraad terzake in de genoemde landen, komen in het artikel volgens de Sovjet-visie aan de orde. Het gebruikelijke ideologische kader en taalgebruik verhalen daarbij de politieke opties, en soms ook verholde waarschuwingen aan het Westen, niet. Beschouwingen als deze worden met regelmaat in de Sovjet-pers aangetroffen. Het naar Westerse begrippen wellicht "specifieke", en in vertaling veelal gehandhaafde, taalgebruik is ook niet uitzonderlijk. Het begrip "ontspanning" heeft voorzalsnog de Sovjet-terminologie ter zake niet noemenswaardig aangetast.

HEIWADE NAAR DE BLOKPOLITIEK
(niet geclassificeerd)

46. Kenmerkend voor de huidige situatie in de wereld is de stijgende wil der volkeren aan het detente-proces een onomkeerbaar karakter te geven. De publieke opinie volgt nauwlettend de pogingen van bepaalde kringen de ontwikkelingen in de internationale betrekkingen tot staan te brengen en terug te keren tot de blokstrategie. Vandaar ook de bezorgdheid die zich openbaart naar aanleiding van berichten over plannen voor nog en weer een imperialistisch blok, in dit geval in de Zuid-Atlantische Oceaan.
47. "Dit jaar", schreef het Amerikaanse blad DAILY STAR een dezer dagen, "zal de wereld vermoedelijk getuige zijn van pogingen van het Amerikaanse imperialisme de SATO (South Atlantic Treaty Organisation) te creëren, ofwel in de vorm van een zelfstandige organisatie ofwel door uitbreiding om de zuid van het NATO-gebied".
48. De alertheid der volkeren wordt nog versterkt, doordat hier Zuid-Afrika op het voorplan staat met zijn onmenselijke racistische politiek.

49. De heersende klasse in Zuid-Afrika ziet zijn positie in steeds ernstiger mate ondermijnd en zoekt derhalve aktieve steun bij "verwante zielen" in het Westen. Spekulerend op de angst van bepaalde kringen in dat kamp voor de progressieve beweging der historie, stellen de raddraaiers van het racistische regiem het zó voor, alsof zij de voorpost vormen in de strijd tegen het "communistic gevaar". Zij schermen, verzekeren ze, de zuidflank van de "vrije wereld" af. En het blok, dat men nu aan het uitdokteren is, wordt voorgesteld als een nieuwe schakel in het "verdedigings"-systeem van het Westen.
50. De blikken van de aanstichters van dit kunststuk richten zich ook op de landen van Latijns-Amerika, die een diktatoriaal regiem hebben. In een poging ook de militaire kringen van enige Latijns-Amerikaanse landen voor het geplande blok te interesseren, schreef de Zuid-Afrikaanse bevelhebber der zeestrijdkrachten in de te Johannesburg verschijnende "STAR": "Alléén kunnen wij dit deel van de Atlantische Oceaán niet verdedigen". Een hoge Zuid-Afrikaanse ambtenaar riep tijdens een bezoek aan Chili de kliek van Pinochet (die overigens al huurlingen naar Afrika zendt om deel te nemen in de strijd tegen de patriotten van Namibië) op, "samenwerking te ontwikkelen op het gebied van strategie en defensie".
51. Dit alles is nogmaals een illustratie van het feit, hoe woorden die door het imperialisme worden besteed aan defensie, door deze kringen en hun handlangers worden gehanteerd voor doeleinden, die niets uitstaande hebben met het wezen van defensie. Zo trachten de ontwerpers van het genoemde plan de noodzaak van "defensieve maatregelen" in de Atlantische en Indische Oceaán te funderen op gebeurtenissen van de laatste jaren (bijvoorbeeld de overwinning van het Angolese volk), die een zogenaamde "communistic dreiging" in deze gebieden zouden hebben doen ontstaan.
52. Het is in dit verband dienstig eraan te herinneren, dat de idee van een militair blok in de Zuid-Atlantische Oceaán al bestond in de jaren, dat agressieve kringen in de U.S.A. begonnen met de realisering van de strategie, militaire blokken en bases te creëren over de gehele wereld. Al in het voorjaar van 1957 vond in Buenos Aires een konferentie plaats, die werd bijgewoond door de chefs van staven van de Zuid-Latijns-Amerikaanse landen en door Generaal Shepherd namens het Pentagon. Bij die gelegenheid werd een voorstel geformuleerd om te komen tot de oprichting van een Zuid-Atlantisch Pact.

53. De publieke opinie in Latijns-Amerika begreep alras de ware aard van dit dwaze voornemen. Bijvoorbeeld de communistische partijen van Argentinië, Bolivia, Brazilië, Chili, Paraguay en Uruguay gaven op hun conferentie zomer 1957 een verklaring uit, die als volgt luidde: "Het Zuid-Atlantisch Pact behoort tot de categorie van pacten, unies en akkoorden, waarmee de U.S.A. onze landen liëren met hun politiek van agressie en oorlog".
54. Dit idee kwam opnieuw bovendrijven na de zware nederlagen, die het imperialisme had geleden in Indochina en nadat tevens in Tropisch Afrika onafhankelijke staten waren ontstaan, die op de puinhopen van de koloniale regieën kozen voor een progressieve ontwikkeling. Militaire kringen in de U.S.A. gingen koortsachtig zoeken naar middelen om de gebieden, die onder de "global strategy" van het Amerikaanse imperialisme vielen, te kunnen blijven controleren.
55. "De Amerikanen trekken zich terug op de "grote archipels" van de Stille Oceaan", schreef het Franse "LE MONDE" ter karakterisering van de pogingen van het Pentagon zich vast te bijten in de "strategische perimeters van eilanden", die zich uitstrekt van Japan tot Indonesië en Australië.
56. De volgende stap in deze "eilanden-strategie" was de vestiging van een grote marinebasis op het eiland Diego Garcia. De Amerikaanse pers maakt er geen geheimen van, dat militaire kringen in de U.S.A. deze basis bezien als een steunpunt, van waaruit niet alleen het zuidelijk deel van de Indische Oceaan, maar ook de toegangswegen tot Zuid-Afrika kunnen worden gecontroleerd. Brijfveren van de strategie der Amerikaanse monopolies in zuidelijk Afrika zijn de volgende:
- een gebied te blijven controleren, waar zich volgens persgegevens 80% van de goudvoorraden van de niet-socialistische wereld bevinden, alsmede zeer rijke voorraden uranium, diamanten, lood, tin e.a. metalen;
  - de posities te behouden, die meer dan 300 Amerikaanse maatschappijen in Zuid-Afrika innemen alsmede het beschermen van Amerikaanse kapitaalsinvesteringen, die volgens de NEW YORK TIMES in 1974 1,5 miljard dollar beliepen.

57. Een ander land, dat niet voornemens is ingenomen posities zomaar op te geven, is Engeland. Volgens een opgave van het in Londen verschijnende blad *LABOUR RESEARCH* zijn de investeringen van Engelse firma's in Zuid-Afrika gedurende de periode 1970-1974 met 240% toegenomen. Oorzaak van de gestegen "belangstelling" der westerse monopolies in Zuid-Afrika was het rendement op de investeringen, dat voor Engelse en Amerikaanse investeerders gedurende de 60-er jaren gemiddeld 11 en 18% bedroeg. De monopolies willen deze "bom duiten" niet verliezen.
58. Het militaire aspekt van de imperialistische strategie betreft volgens westerse persuitlatingen voor wat betreft het Pentagon vooral een betrouwbare contrôle der meest vitale oceaans-routes en de bronnen van strategische grondstoffen. De westerse pers maakt regelmatig gewag van een goed beveiligde onderaardse bunker op de uiterste zuidpunt van Kaap de Goede Hoop, waar met behulp van computers gegevens over scheepsbewegingen in de Atlantische en Indische Oceaan worden verwerkt, die daaropvolgend worden doorgegeven aan militaire- en inlichtinghoofdkwartieren in Washington en Londen.
59. Ook andere vormen van militaire samenwerking tussen westerse landen en de racistische regiems in Zuid-Afrika zijn een realiteit. De racisten ontvangen wapens van de U.S.A., Frankrijk en enige andere landen. Vertegenwoordigers van de Zuid-Afrikaanse militaire top zijn welkome gasten in het Pentagon. Ook worden gezamenlijke oefeningen gehouden tussen de marines van diverse westerse mogendheden en de Zuid-Afrikaanse marine.
60. Opmerkelijk is het politieke rookgordijn, waarmee al deze zaken moeten worden afgeschermd. De *NEW YORK DAILY NEWS* liet eens doorschemeren, dat in Zuid-Afrika en Latijns-Amerika de Amerikaanse domino-theorie wordt verbreed, die eens werd gebruikt om de agressie tegen Indochina te rechtvaardigen en nu in een nieuwe, intercontinentale variant wordt gehanteerd. De heersende klasse van de landen, die in aanmerking komen in het nieuwe blok te worden opgenomen, wordt schrik aangejaagd met "het communistisch gevaar". Dit is dan door de aanstichters van de "koude oorlog" gedetekteerd in de oerwouden van Afrika en staat op het punt "de Atlantische Oceaan over te steken naar Brazilië en de rest van Latijns-Amerika". Aldus een voorbeeld temeer van het feit, dat anti-communisme steeds weer

dient als een maskering van imperialistische expansie. De president van Tanzania, Nyerere, heeft gelijk wanneer hij constateert: "we zien steeds opnieuw, dat de macht van Amerika wordt gebruikt om de vrijheid te bestrijden onder het voorwendsel, dat het communisme wordt bestreden".

61. De politiek, zoals die door imperialistische kringen wordt bedreven in de Zuid-Atlantische Oceaan, is duidelijk in tegenspraak met de uitgesproken wil van de volkeren en staten. Deze wil vindt bijvoorbeeld zijn uitdrukking in een besluit van de XXXI-e zitting van de Algemene Vergadering der Verenigde Naties, dat alle staten oproept iedere vorm van militaire en nucleaire samenwerking met het racistische regime van Zuid-Afrika te verbreken.
62. De volken, die hun vrijheid en onafhankelijkheid liefhebben verzetten zich hardnekkig tegen openlijke en heimelijke pogingen de brandhaarden van de reactie en het racisme in het zuidelijk deel van de Atlantische Oceaan te handhaven. De buitengewone internationale solidariteitsconferentie met de Afrikaanse volken te Addis Abeba, heeft haar diepe bezorgdheid uitgesproken naar aanleiding van de plannen van het internationale imperialisme Zuid-Afrika te betrekken bij het agressieve NATO-blok.
63. De intriges van kringen, die denken in categorieën van blok-politiek, zijn ongetwijfeld in tegenspraak met een basistendentie in de ontwikkeling van de hedendaagse internationale verhoudingen, namelijk het detente-proces, dat een waarborg is voor vrede en vrijheid onder de volkeren. Uit het lot dat al diverse agressieve groeperingen is beschoren, valt af te leiden dat het huidige politieke klimaat in de wereld zich niet leent voor het bestaan van imperialistische blokken.

BRON: PRAVDA, 25 januari 1977

HOOFDSTUK 2

SOVJET MARITIEME AKTIVITEITEN

DE ATLANTISCHE OCEAAN

1. a. Combattanten

- (1) In de Atlantische Oceaan bleef in de afgelopen periode het aantal combattanten beperkt tot één. Het ALLIGATOR-klasse tanklandingsschip 521 handhaafde de detachering in de Afrikaanse staat Guinée. Wel werd aan het einde van de verslagperiode activiteit van 9 grotere eenheden binnen het noordelijk vlootgebied waargenomen.

b. Onderzeeboten

- (1) Naast de normale handhaving van de strategische DELTA-patrouille in de Groenland/Barents Zee en de YANKEE-patrouille ten westen van de Azoren, ontwikkelde zich in de maand januari enige aflossingsactiviteit van onderzeeboten tussen de Noordelijke vloot en de Middellandse Zee. Opmerkelijk was, dat hierbij een nieuwe begeleidingsprocedure kon worden waargenomen. Vanuit de Noordelijke vloot verscheen op 16 januari een UGRA-klasse onderzeeboothulpschip (901) en bleef na een opmars door de Noorse Zee vrijwel stationnair nabij de Faroer-Eilanden. Vanuit de Middellandse Zee ging het ondersteuningsvaartuig AMUR-PM9 naar een positie ten westen van de Straat van Gibraltar en bleef daar stationnair. Ook werd tijdelijk NOVEMBER-datum bezet door het onderzoekingsvaartuig TROPIK. De waargenomen onderzeebootcontacten bestonden uit een JULIETT-klasse onderzeeboot en tenminste twee FOKTROT-klasse onderzeeboten.
- (2) Verwacht mag worden dat ook de surveillance op NAVO-eenheden - deelnemend aan de oefening LOCKED GATE - nabij de ingang van de Middellandse Zee en mogelijk de verplaatsing van Sovjet onderzeeboten naar de zuidelijke Atlantische Oceaan van invloed zijn geweest op het operatiepatroon van de Sovjet onderzeeboten.

c. Elint-vaartuigen

- (1) Het Elint-vaartuig GS-242 dat op 7 januari uit de

Oostzee verscheen heeft één week surveillance uitgevoerd op de booreilanden in de Noordzee. Het vaartuig opereerde vervolgens in het Kanaal ter observatie van SPANLIVFORLIMP-eenheden en het Britse vliegekampschip HERMES. Eind januari verplaatste het Elintvaartuig zich naar het Skagerak, alwaar Duitse nationale oefeningen werden gevolgd. Opvallend is dat dit Elintvaartuig de laatste tijd is uitgerust met een grote schotelvormige intercept antenne voor een alsnog onbekend deel van het frequentie-spectrum.

- (2) Het station nabij de Polaris-basis Holy Loch werd tot 17 januari bezet door EKHOLOT, welke werd afgelost door het Elintvaartuig KREMFONETR die vanuit de Noordelijke Vloot op 27 januari op dit station arriveerde.
- (3) Het Elintvaartuig PELORUS, eveneens afkomstig uit de Noordelijke Vloot op 21 januari, begaf zich via het gebied nabij de Azoren in een westelijke richting en zal waarschijnlijk het station voor de oostkust van Amerika gaan bezetten. Dit station is vanaf 23 december 1976 onbezet geweest.
- (4) Het Elintvaartuig KAVKAZ - in de Zuid Atlantische Oceaan nabij het eiland Ascension opererende - kon in verband worden gebracht met de eerste proeflanceringen van de Amerikaanse "TRIDENT"-SLBM's (onderwater gelanceerde ballistische projectielen) die vanaf Cape Canaveral naar het doelgebied nabij Ascension werden gedirigeerd, alwaar de "re-entry" fase door de Sovjets kon worden gadeslagen en gemeten.

d. Onderzoekingsvaartuigen

- (1) Het onderzoekingsvaartuig PROF. VIZE opereerde aanvang januari nabij de zuidpunt van Groenland. Na een direkte oversteek van de Atlantische Oceaan arriveerde het vaartuig op 17 januari te Rotterdam voor reparatie aan het navigatiesysteem (OMEGA) en bevoorrading. Vervolgens begaf het vaartuig zich naar de Groenland Zee en vervolgde haar operaties welke vermoedelijk in verband stonden met observatie van begrenzing van poolijs in het Oceaan-gedeelte.
- (2) Het weerstation "CHARLIE" op de Noord-Atlantische Oceaan wisselde op 30 januari van bezetting. Het weerschip BUGAEV AMGS werd afgelost door PASSAT.
- (3) Het onderzoekingsvaartuig AKADEMIK KURCHATOV bezocht Willemstad (Curaçao) van 24-26 januari, terwijl het

ruimtevaarthulpschip KOMAROV aldaar van 24-28 januari verbleef. Beide schepen benutten de binnenkomst voor proviandering en recreatie voor de bemanningen.

- (4) De onderzoekingschepen LOMONOSOV en USHAKOV, welke reeds enige tijd opereren in het midden en zuiden van de Atlantische Oceaan, nemen deel aan een gezamenlijk Amerikaans/Sovjet-Russisch projekt genaamd POLYMODE/SOUTHERN GYRAL. Een onderzoek waarbij de invloed in biologisch opzicht wordt bestudeerd die de warme "Braziliaanse Golfstroom" op de koude "Falkland Golfstroom" uitoefent.
- (5) De twee ruimtevaarthulpschepen KEGOSTROV en MORZHOVETS opereerden in de Zuid Atlantische Oceaan en konden gezien hun specialisme op het gebied van telemetrische waarnemingen tevens in verband worden gebracht met het observeren van de Amerikaanse "TRIDENT"-SLBM's lanceringen (zie punt 1.c.(4)).

DE MIDDELLANDSE ZEE

2. a. Oppervlakte eenheden

- (1) De activiteiten van de oppervlakte-eenheden waren in de verslagperiode voornamelijk gericht op oefeningen van geringe omvang en surveillance van Amerikaanse eenheden, waarbij vooral de Amerikaanse onderzoekingsvaartuigen "KANE" en "LYNCE" de aandacht kregen.
- (2) Vermeldenswaard was het bezoek van de KARA-klasse G-kruiser en de KYNDA-klasse G-kruiser met de tanker DESNA aan de Joegoslavische havenplaats Ryeka van 12 januari-17 januari. Hierbij was de commandant van de oppervlakte eenheden in de Middellandse Zee (schoutbij-nacht RYABINSKI) aanwezig.
- (3) Het amfibische element bij het SOVLEDROM, sedert 27 december door het vertrek van de twee POLNOCHNY tanklandingsschepen ontbrekend, werd op 9 januari weer aangevuld door het ALLIGATOR-klasse tanklandingschip "VORONEZHSKIY KONSOMOLETS" (boordnummer 428), toen dit vaartuig, afkomstig van de Conakry detachering, de Middellandse Zee binnenliep. Ten overvloede verscheen op 10 januari een ALLIGATOR-klasse eenheid (boordnummer 410) vanuit de Zwarte Zee. Zoals verwachtbaar retourneerde de ALLIGATOR 428 na een kort verblijf in de Middellandse Zee 27 januari naar de Zwarte Zee.

- (4) Opvallend was het gedrag van de KASHIN-klasse G-jager welke op 22 januari de Zwarte Zee binnenliep en op 30 januari wederom verscheen. Dit ongebruikelijke gedrag lijkt in verband te kunnen worden gebracht met personeelsuitwisseling.

b. Onderzeeboten

- (1) De sterkte van onderzeeboten in de afgelopen periode bedroeg 11 eenheden waarvan 9 FOXTROT-klasse onderzeeboten, één JULIETT-klasse conventionele G-onderzeeboot en één ECHO-II-klasse nucleair voortgestuwde GW-onderzeeboot.
- (2) De activiteit van deze eenheden concentreerde zich in gebruikelijke patrouillegebieden.
- (3) Eind januari werd verhoging van activiteit in het westelijk deel van de Middellandse Zee waargenomen enerzijds verband houdend met aflossing van Sovjet onderzeeboten, anderzijds met surveillance van NAVO-oefening LOCKED GATE. Opvallend was de wijze van onderhoud van FOXTROT-klasse onderzeeboten die - voor het eerst - nabij de Chella Bank ten anker werd uitgevoerd door het reparatiehulpschip van de OSKOL-klasse (boordnummer PH 68).

c. Onderzoekingsvaartuigen

- (1) De twee onderzoekingsvaartuigen VAVILOV en LEBEDEV, beide gespecialiseerd op het gebied van hydro-acoustiek liepen 8 januari vanuit de Oostzee de Middellandse Zee binnen en brachten een bezoek aan Barcelona van 10-13 januari. Vervolgens opereerden deze eenheden in de Straat van Sicilië nabij het eiland Lampedusa alwaar zij gezelschap kregen van het oceanografische onderzoekschip GOLOVWIN. Eind januari vertrokken de schepen uit dit gebied en de VAVILOV en LEBEDEV zetten koers naar het Suez Kanaal voor vermoedelijke operaties in de Indische Oceaan. Opvallend is dat de Sovjet Unie en de Verenigde Staten elkaar op het gebied van hydroacoustisch onderzoek nauwlettend gadeslaan, waarbij vrijwel steeds operatiegebieden na Amerikaans onderzoek telkenmale de nodige Sovjet aandacht krijgen en omgekeerd. De voorgaande operatieperiode van dit tweetal in de Indische Oceaan viel in 1968/1969.

d. Algemeen

- (1) Speculaties rond de Sovjet faciliteiten in de Syrische havenplaats Tartous
  - (a) Rond 10 januari bevonden zich in en bij de

havenplaats Tartous (Syrië) een aantal hulpschepen, groter in aantal dan normaal. Gezien het karakter van de hulpschepen (sleeppboten en marinevrachtschepen) ontstonden speculaties omtrent te verwachten ontwikkelingen aldaar.

- (b) Deze speculaties varieerden van uitbreiding van de faciliteiten tot het opheffen van deze, nog enige onderhoudshaven voor FOXROT-klasse onderzeeboten in de Middellandse Zee.
- (c) Aan het eind der maand was de situatie geheel normaal te noemen met de gebruikelijke bezetting in de havenplaats weer aanwezig en met continuering van het onderhoud aan een conventionele onderzeeboot.

DE INDISCHE OCEAAN

- 3. a. Het aantal schepen van SOVINDRON was in de verslagperiode relatief hoog door het aanblijven van de KYNDA-klasse GW kruiser en een KASHIN-klasse GW jager die in de Indische Oceaan verschenen ten tijde van het bezoek van Admiraal GORSEKOV aan India, december 1976.
- b. De activiteit van SOVINDRON was routine gebonden waarbij surveillance van Amerikaanse eenheden duidelijk prioriteit had.
- c. Van politieke betekenis was het bezoek van de KASHIN-klasse GW jager (ODRENNIY) met de tanker PRUNZE aan de belangrijkste havenplaats van Mozambique: MAPUTO (voorheen Lourenco Marques). De president van Mozambique, MACLELL, zou het bezoek hebben aangevraagd als demonstratie van Sovjet-steun vis-a-vis Rhosesië en daarmee preventie van de reeds plaatsvindende grensoverschrijdingen bij Rhodesische achtervolging van guerillastrijders. De president bracht een bezoek aan de binnenliggende Sovjet schepen. Het vlootbezoek kan tevens worden beschouwd als een onderschrijving van de opgang gekomen intensievere samenwerking tussen de Sovjet Unie en Mozambique (FRELILO) op het gebied van wapenleveranties en infrastructuur.
- d. Leveranties vonden plaats in eind januari toen een OSA-II-klasse GW patrouillevaartuig afgeleverd werd aan Irak en een tweetal MOL-klasse patrouillevaartuigen arriveerde in Chisimaio (Somalië). (Dit betrof een tweede paar, het eerste arriveerde op 1 januari 1977).

SOVJET MARINE LUCETRACHT AKTIVITEITEN -
JANUARI 1977

4. a. Het grootste deel van de Sovjet marine vliegactiviteiten in januari beperkte zich tot het lokale Noordelijke Vlootgebied. In vergelijking met voorgaande jaren was de activiteit gering, met als vermoedelijke oorzaak de slechte weersomstandigheden.
- b. Hoogtepunt van de vliegactiviteit was de detachering van twee BEAR-DELTA verkenningsvliegtuigen te Conakry op 27 januari, vervolgens verscheen aldaar nog een tweetal BEAR-DELTA's op 30 januari. Deze situatie was geheel nieuw, later bleek één der paren te zijn doorgevlogen voor een eerste detachering te Luanda (Angola). Hiermee heeft de surveillance-mogelijkheid voor de Sovjets in de Zuid Atlantische Oceaan aanzienlijke uitbreiding ondergaan en daarmee tevens de mogelijkheid tot contrôle van de olieroute rond Kaap de Goede Hoop aanmerkelijk vergrotend.

HOOFDSTUK 3

KARAKTERISTIEKEN VAN SOVJET COMBATTANTEN
EN HULPSCHEPEN

SHIPS-CHARACTERISTICS-WP-NAVIES

02200 UR 0 TYPE DESIGN, (NATO) CVSG 02200 UR 0 NR OF LAUNCHERS/TUBES 4
 CLASSNAME (NATO) KIEV ERN CONTROL SYSTEM 4
 PERIOD DELIVERY 76-00 NR OF MOUNTS 2 POP GROUP 0911
 OTL CLASS NR. NA REMARKS CRUISE MISSILE TUBES CAN BE RELOADED FROM AN ELEVATOR LOCATED BETWEEN THE TUBES

DISPLACEMENT (TONS) 37100
 FULL LOAD 30060
 STANDARD 273.10
 LENGTH (METERS) 240.70
 OVERALL 47.24
 WATERLINE 30.70
 BEAM (METERS) 8.23
 MAXIMUM 1800
 WATERLINE
 DRAFT (METERS)
 MEAN HULL
 COMPLEMENT
 TOTAL

ENGINEERING
 SPEED/END. (KTS/NM)
 DESIGNED MAX
 SURF MAX SUSTAINED
 SURF CRUISING
 HORSEPOWER
 SURF TOTAL DESIGN
 SURF HP TYPE
 MAIN ENGINES

BOILERS
 SCREWS
 NO SCREW/BLADES
 RUDDER
 POWER SUPPLY
 TOTAL (KW)
 CURRENT

A R M A M E N T
 MISSILE SYSTEMS
 MOUNT
 OTL TARGET NR.
 NO OF MISSILES
 NR OF LAUNCHERS/TUBES
 NO OF MISS PER LNCH
 ERN CONTROL SYSTEM
 NR OF MOUNTS
 MOUNT
 OTL TARGET NR.
 NO OF MISSILES
 NR OF LAUNCHERS/TUBES
 ERN CONTROL SYSTEM
 NR OF MOUNTS
 MOUNT
 OTL TARGET NR.
 NO MISSILES

TWIN-TUBE SS-N-12
 NA
 24
 8
 3
 0060 TRAP DOOR
 4
 TWIN-ARM SA-N-3
 63-0234
 72
 4
 0072 HEAD LIGHTS=C
 2
 TWIN-ARM SA-N-4
 63-0298
 40

GUN SYSTEMS
 MOUNT
 OTL TARGET NR.
 NO OF GUNS
 NO OF MOUNTS
 AMMO SUPPLY
 ERN CONTROL SYSTEM
 MOUNT
 OTL TARGET NR.
 NO OF MOUNTS
 AMMO SUPPLY
 ERN CONTROL SYSTEM
 MOUNT
 OTL TARGET NR.
 NO OF GUNS
 NO OF MOUNTS
 TORPEDO SYSTEMS
 MOUNT
 NO OF TUBES
 NO OF MOUNTS
 TUBE SIZE (MM)
 REMARKS
 ASM SYSTEMS
 MOUNT
 OTL TARGET NR.
 NO OF PROJECTILES
 NO OF MOUNTS
 MOUNT
 OTL TARGET NR.
 NO OF PROJECTILES
 NO OF MOUNTS
 REMARKS
 A / C D A T A
 NAME
 NAME
 NAME
 NAME
 R E M A R K S

TWIN 76.2-MM/59 DP
 63-0236
 4
 2
 4000
 2965 DML SCREECH
 ADMG 625
 63-0297
 8
 16000
 6902 BASS TILT
 SINGLE 45-MM SALUTING
 -63-0130
 2
 2
 QUINT 21-IN TT BANK
 10
 2
 533
 CONTROL PROB -UWBFC8
 TWIN-ARM SUM-N-1
 63-0235
 18
 1
 RBU-6000
 63-0232
 120
 2
 CONTROL PROB -UWBFC8
 FORGER A
 FORGER B
 KA-25 HORMONE A
 KA-25 HORMONE B
 TOTAL A/C OBSERVED DURING
 JUL/AUG 76 DEPLOYMENT IN
 CLUDED:
 15 FORGER A
 2 FORGER B
 9 HORMONE A
 1 HORMONE B

PROTECTION
 DESCRIPTION
 PROB A SINGLE ANTI-TORPE
 00 LONGITUDINAL BULKHEAD
 AND A DOUBLE BOTTOM

SHIPS-CHARACTERISTICS-NAVIES

02200 UR 0 ELECTRONICS

RADARS

NAVIGATIONAL
SURFACE SEARCH
AIR SEARCH

0040 1 TOP KNOT
4805 1 DOW KAY
1490 1 TOP SAIL
0041 1 TOP STEER
0093 2 PALM FRONT
0272 HEAD LIGHTS=C

FIRE CONTROL

6911 2 POP GROUP
6962 4 BASS TILT
2965 2 OWL SCREECH
7177 2 PUNCH BOWL
0060 1 TRAP DOOR

OTHERS
FCM/ESH

8015 4 RUM TUR
7150 8 SIDE GLOBE
8017 2 BELL STRIKE
1370 1 HIGH POLE=A CH
1371 1 HIGH POLE=B CH
1335 1 SQUARE HEAD NI

I.F.F.

INFRARED/ELC. OPT.

REMARKS

SUNAR: J.0/4.5 KHZ HULL
EST MOD 8/9 KHZ HULL
EST 10.8 KHZ VDS

COMMUNICATIONS

7182 1 VEE BARS
7025 6 CAGE RAKE=A
7027 2 CAGE STALK
7031 5 POP ART-D
7029 4 POP ART-B
7021 7 CAGE CONE=A
7098 2 CAGE POT
7044 2 FISH SPINE
7015 2 LONG FOLD
7068 1 PERT SPRING
0014 2 BELL CROWN
7014 2 STRAIGHT TEE
30 WHIPS FITTED
PERT SPRING=B (2)
HAT BOX (2)

REMARKS

NAVIGATION
DIRECTION FINDERS
RADIO NAV. AIDS
OTHER NAV. EQ.

OTHER EQUIPMENT
NAME/NO

LOGISTICS

CROSS LOOP A 1
PERT SPRING A 1
POSS SVOO 1
PARK PLINTH 1
HIGH RING C 1
PLOT PAD 2
PUNCH BOWL 2

02200 UR 0 FUEL TYPE

MAX CAP. (TONS)
LUBE OIL
AVIATION FUEL
RES FLED MATCH
EVER. CAP. (TONS/DAY)
PROVISIONS (DAYS)
UNDERWAY REPLENISHMENT

FUEL OIL

7229
15
1422
457
203
60

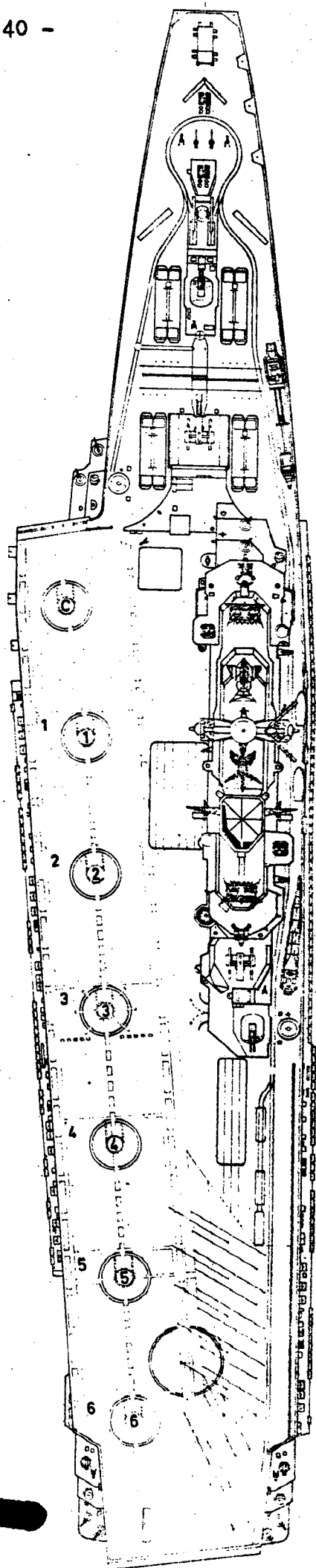
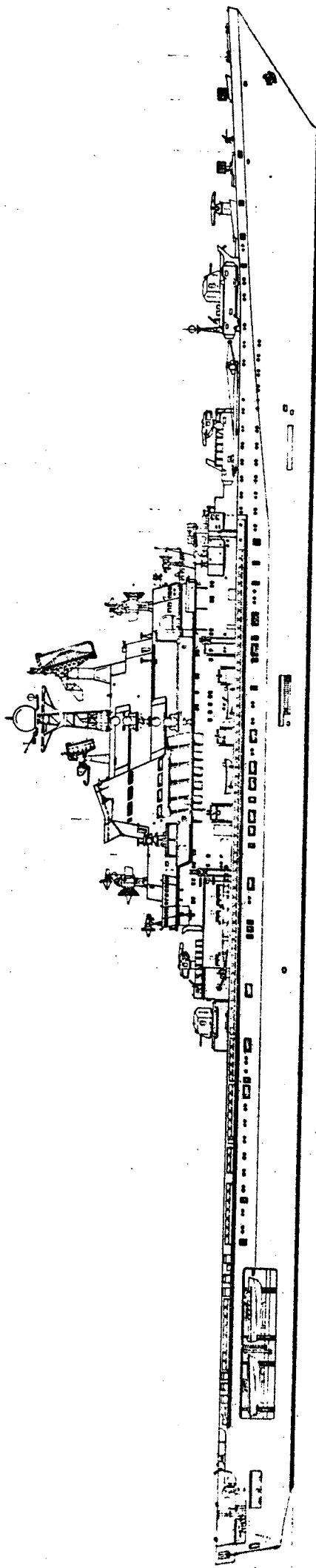
FIVE REPLENISHMENT STAT
IONS ALONG THE STAMBCARD
SIDE OF THE ISLAND SUPER
STRUCTURE (TWO FOR DRY
AND THREE FOR NET TRANS
FER
TWO EST. 5-TON CAPACITY

CRANES
AIRCRAFT FACILITIES

FLIGHT DECK (M)
LENGTH
WIDTH EXTREME
FREEBOARD
ANGLE (DEGREES)
REMARKS

184.40
42.67
12.71
6

TOTAL AREA IS 6224.36 SQ
INCLUDING ELEVATORS

Footprint